Eila Mustonen

4.11.2019

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

ASIA: HALLITUKSEN ESITYS 65/2019 VP: POHJOISMAISEN SOPIMUKSEN MUUTOSSOPIMUKSEN HYVÄKSYMINEN JA VOIMAANSAATTAMINEN SEKÄ MUUTOKSET TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ JA ELÄINLÄÄKÄRINAMMATIN HARJOITTAMISESTA ANNETTUIHIN LAKEIHIN

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä on vuoden 1994 alusta lukien ollut voimassa sopimus eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista. Sopimus tunnetaan Arjeplog -sopimuksena sen allekirjoituspaikkakunnan mukaan. Sopimus sisältää määräykset ammatinharjoittamisoikeuksien vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä valvontatietojen luovuttamisesta Pohjoismaiden välillä. Sopimuksen liitteessä on määritelty ammatit, joita se koskee; sopimus koskee 22 terveydenhuollon ammattia ja eläinlääkärin ammattia. Sopimuksen tarkoituksena on edistää ammattihenkilöiden vapaata liikkuvuutta Pohjoismaiden välillä. Sopimuksessa tarkoitettuihin ammatteihin johtavien koulutusten on katsottu olevan siinä määrin yhteneviä, että ammatinharjoittamisoikeus voidaan sopimuksen mukaan myöntää suoraan toisessa Pohjoismaassa myönnetyn ammatinharjoittamisoikeuden perusteella.

Pohjoismaiden kesken on neuvoteltu Arjeplog -sopimuksen muutossopimus, jonka kaikki Pohjoismaat, Suomi mukaan luettuna, ovat allekirjoittaneet Tukholmassa 11.12.2018. Muutossopimus on valtiosopimus, joka sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Näin ollen sopimuksen voimaansaattaminen Suomessa edellyttää eduskunnan hyväksyntää. Samassa yhteydessä on tarpeen muuttaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettua lakia ja eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annettua lakia.

Muutossopimuksen tarkoituksena on poistaa päällekkäisyys ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY eli ammattipätevyysdirektiivin kanssa. Direktiivin myötä sopimus on pitkälti menettänyt itsenäisen merkityksensä. Direktiivi turvaa hyvin pitkälle samat oikeudet vastavuoroiseen tunnustamiseen kuin sopimus. Muutossopimuksessa todetaan direktiivin ensisijaisuus ja sopimuksen liite poistetaan. Direktiiviin perustuva ammattipätevyyksien tunnustamisjärjestelmä saatetaan koskemaan Färsaaria ja Grönlantia, joihin direktiiviä ei muuten sovellettaisi, ja vain kolmea terveydenhuollon ammattia, joihin kyseisillä itsehallintoalueilla koulutetaan. Eläinlääkärinammatti poistuu kokonaan sopimuksen piiristä.

Terveydenhuollon ammatteihin ja eläinlääkärin ammattiin sovelletaan siis jatkossa direktiivin tunnustamisjärjestelmiä. Hyvin monet sopimuksen piiriin kuuluneista ammateista kuuluvat direktiivin automaattisen tunnustamisen piiriin. Näitä ovat lääkäri, hammaslääkäri, proviisori, sairaanhoitaja ja kätilö. Sopimuksen mukaisissa, direktiivin yleiseen tunnustamisjärjestelmään kuuluvissa ammateissa (esim. psykologi, farmaseutti, optikko, röntgenhoitaja) sopimusmuutos muuttaa jossain määrin laillistamis- ja nimikesuojausasioiden käsittelyä. Näissä ammateissa hakijan koulutusta verrataan vastaavaan suomalaiseen tutkintoon. Yleiseen tunnustamisjärjestelmään kuuluu mahdollisuus määrätä korvaavia toimenpiteitä, mikäli koulutuksessa on olennaisia eroja. Toisaalta sopimukseen sisältyvät ammatit on jo sopimusta tehtäessä katsottu yhteneviksi, joten olennaisia eroja tutkintojen välillä ei välttämättä ole. Näin ollen korvaaville toimenpiteille ei mitä todennäköisimmin ole tarvetta. Joka tapauksessa on tärkeätä huolehtia siitä, että Pohjoismaista Suomeen tulevien ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden myöntäminen jatkossakin tapahtuu mahdollisimman sujuvasti.

Sopimusmuutoksia valmisteltaessa Pohjoismaiden kesken on noussut tärkeänä esille potilasturvallisuuteen ja valvontatietojen tietojen vaihtoon liittyvä seikat. Ammattipätevyysdirektiivi velvoittaa jäsenmaiden toimivaltaisia viranomaisia, Suomessa Valviraa, ilmoittamaan lyhyessä määräajassa komission ylläpitämässä tietojärjestelmässä (IMI -hälytysjärjestelmä) terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamiseen liittyvistä rajoituksista. Suomessa ja Tanskassa järjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2016 alussa (käyttöönotto meillä Suomessa tapahtui heti kun direktiivin muutokset oli saatettu voimaan vuoden 2016 alussa) ja muut Pohjoismaat ovat tulleet mukaan järjestelmän käyttäjiksi myöhemmin. Sen vuoksi ja koska muutossopimuksen valmisteluvaiheessa IMI -hälytysjärjestelmän käyttöönotto oli vielä alkuvaiheessa, muutossopimukseen on sisällytetty tietojen vaihtoa koskevia määräyksiä. Niillä pyritään vastaamaan tähän huoleen kuitenkin siten, että EU:n tietosuojamääräykset tulevat huomioon otetuiksi.

Eila Mustonen
Neuvotteleva virkamies
Sosiaali- ja terveysministeriö